

Grau en Dret

Treball de fi de Grau (21067/22747)

Curs acadèmic 2019-2020

LA PLURIPARENTALITAT EN FAMÍLIES RECONSTITUÏDES A CATALUNYA

Evelyn Lens Gonzalez

193537

Tutora del treball:

Rosa Mila Rafel

**Universitat
Pompeu Fabra**
Barcelona

DECLARACIÓ D'AUTORIA I ORIGINALITAT

Jo, Evelyn Lens Gonzalez, certifico que el present treball no ha estat presentat per a l'avaluació de cap altra assignatura, ja sigui en part o en la seva totalitat. Certifico també que el seu contingut és original i que en sóc l'únic autor, no incloent cap material anteriorment publicat o escrit per altres persones llevat d'aquells casos indicats al llarg del text.

Com a autor/a de la memòria original d'aquest Treball Fi de Grau autoritzo la UPF a dipositar-la i publicar-la a l'e-Repository: Repositori Digital de la UPF, <http://repositori.upf.edu>, o en qualsevol altra plataforma digital creada per o participada per la Universitat, d'accés obert per Internet. Aquesta autorització té caràcter indefinit, gratuït i no exclusiu, és a dir, sóc lliure de publicar-la en qualsevol altre lloc.

Evelyn Lens Gonzalez

Barcelona a 15 de juny de 2020

RESUM

El present treball analitza la situació jurídica de les famílies reconstituïdes a Catalunya, especialment d'aquelles que exerceixen la pluriparentalitat. L'anàlisi es centra en l'estudi del Llibre Segon del Codi Civil Català i la configuració de drets i deures que atorga aquest al cònjuge o parella convivent del progenitor en relació amb el fill no comú. A més, s'informa sobre la resposta jurisprudencial dels tribunals catalans a aquesta estructura familiar.

D'altra banda, es realitza una anàlisi comparatiu de la regulació argentina sobre la pluriparentalitat en les famílies reconstituïdes i el model legal català. Principalment, l'estudi del marc jurídic argentí es basa en determinar els fonaments, el contingut i l'abast de la institució d'adopció d'integració. Posteriorment, es determina si podria encaixar aquesta institució en l'ordenament jurídic català a través de l'anàlisi d'ambdós sistemes de filiació i els principis rectors d'aquests.

Finalment, s'extreuen les conclusions principals d'aquestes qüestions plantejades i s'estableixen les característiques principals d'un possible model pluriparental per a famílies reconstituïdes a Catalunya.

ÍNDIX

1. INTRODUCCIÓ	1
2. DEFINICIONS	4
2.1. La parentalitat: un concepte psicològic	4
2.2. La família reconstituïda	5
2.3. La pluriparentalitat: concepte analític	6
3. LA PLURIPARENTALITAT EN FAMÍLIES RECONSTITUÏDES A CATALUNYA	7
3.1. Context social	7
3.2. Anàlisi del marc legal català: El Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya	8
3.2.1. Potestat parental i filiació a Catalunya.....	9
3.2.2. L'abast del reconeixement legal de les famílies reconstituïdes	11
3.2.3. Funcions parentals ordinàries del cònjuge o parella estable del progenitor	13
3.2.4. Intervenció del cònjuge o parella estable del progenitor en cas de risc imminent per al menor	13
3.2.5. Atribució de la guarda del fill no comú al tercer en cas de mort del progenitor.....	14
3.2.6. Situació jurídica dels fills no comuns	15
3.3. Jurisprudència dels tribunals catalans sobre les famílies reconstituïdes	16
4. ANÀLISI COMPARATIU DEL MODEL DE PLURIPARENTALITAT ARGENTÍ I EL MODEL LEGAL CATALÀ	19
4.1. Model de pluriparentalitat argentí	19
4.1.1. Adopció d'integració	19
4.1.1.1. <i>Principis i fonaments de la institució</i>	19
4.1.1.2. <i>Contingut i abast de la institució</i>	21
4.1.2. Pluriparentalitat acceptada en altres supòsits.....	23
4.2. És possible l'aplicació del model de pluriparentalitat argentí a Catalunya?	23
5. CONCLUSIONS	26
6. BIBLIOGRAFIA	29

1. INTRODUCCIÓ

El present treball analitza l'estatus jurídic de les famílies reconstituïdes¹ a Catalunya, estudia la regulació de la pluriparentalitat a Argentina i ofereix una proposta de regulació d'un nou possible model legal que accepti la pluriparentalitat al nostre país.

Les famílies reconstituïdes són aquelles famílies formades per parelles o matrimonis que tenen a càrrec fills no comuns. Es defineixen segons el Preàmbul de la llei 25/2010, del 29 de juliol, del Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya², relatiu a la persona i la família³, com aquelles famílies «*formades per un progenitor, el seu cònjuge o parella, els fills d'almenys un d'ells i, si n'hi ha, els comuns*».

A l'Estat espanyol, aquest tipus de família ha tendit a l'alça des que els divorcis s'han incrementat. No obstant això, no és un fenomen sorgit en l'actualitat, sinó que en el passat també es donava en supòsits d'un segon matrimoni després de la viudetat⁴. Tot i això, el perfil demogràfic d'aquesta estructura familiar ha anat canviant amb el pas del temps. Avui dia, un element distintiu és la pertinença dels fills i filles no comuns a dos nuclis familiars diferents; ja que les dues persones vinculades filialment amb els menors es troben en unitats familiars separades. De manera que els menors tenen relació tant amb els seus pares com amb les parelles dels seus pares.

En el context demogràfic, les últimes dades estadístiques disponibles no són recents, però mostren clarament un increment en aquest model familiar. En termes quantitius, es calcula que l'any 2011 a Espanya hi havia 496.135 les famílies reconstituïdes, doblant la xifra dels 10 anys anteriors i suposant això un creixement del 110,8% respecte al 2001⁵. L'any 2011 a Catalunya, el 7,8% dels fills i filles formaven part d'una família reconstituïda⁶. Tot i que quantitativament no és un fenomen de gran entitat, en termes de creixement la seva tendència mostra que aquest tipus familiar s'estén ràpidament.

¹ Terminologia utilitzada pel Codi Civil de Catalunya que en aquest treball s'utilitza per referir-nos a les també anomenades «*stepfamilies*» (SWEENEY, 2010), «famílies ensamblades» (DAMENO, 2013); o «família composta per una parella, els fills que un dels membres de la parella o tots dos tenien anteriorment i, si escau, els fills comuns» (IDESCAT).

² CCCat, en endavant.

³ DOGC núm. 5686, de 5-08-2010.

⁴ Marc AJENJO-COSP *et al.* (2016), «Las parejas reconstituídas en España: un fenómeno emergente con perfiles heterogéneos», *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 155, pàg. 4.

⁵ INE, Censos de Población y viviendas 2011.

⁶ INSTITUT D'ESTADÍSTICA DE CATALUNYA, Estadística de les estructures familiars 2011.

Sociològicament, la institució de la família tradicional ja no és l'única acceptada per la societat; sinó que actualment les relacions familiars són més complexes⁷. Conseqüentment, sorgeixen diferents dinàmiques familiars com la pluriparentalitat, en la que el menor té vincles sentimentals de caire patern-filial amb més de dues persones. Aquesta situació pot ser el resultat de tècniques de reproducció assistida, de relacions poliamoroses o de les mateixes famílies reconstituïdes, entre d'altres. Tot i que aquesta realitat és present en la societat, no existeix un reflex normatiu en el nostre ordenament jurídic.

Si bé es cert que la legislació no sempre es pot adaptar tan ràpidament com la societat als canvis que sorgeixen en ella, com a operadors de dret i ciutadans⁸, és la nostra obligació donar un marc normatiu a una situació que ja existeix. Especialment, perquè aquesta és una matèria familiar i, com a tal, té conseqüències directes amb el nostre mode de vida, els drets humans dels menors i amb la configuració del Dret Civil actual.

En aquesta recerca, l'objectiu principal és estudiar com encaixa la pluriparentalitat de famílies reconstituïdes en el model legislatiu actual de Catalunya, investigar un altre marc jurídic sobre aquest fenomen i concloure si el dret estranger analitzat és el més adient i pràctic per l'ordenament català. Sempre atenent a la protecció dels menors i en benefici dels seus interessos.

Sobretot, aquesta recerca pretén impulsar un tema de debat social-jurídic i permetre, així, que Catalunya -en moltes ocasions, pionera en regular diferents qüestions de rellevància social- continuï avançant progressivament cap a una societat més oberta i més justa. La finalitat d'aquesta anàlisi no és la realització de reformes superficials sobre aquesta qüestió, sinó proposar un canvi complet de la normativa vigent.

Aquest treball és necessari perquè aborda tant la configuració dels drets i deures que s'atorguen a la parella convivent del progenitor i als fills no comuns, com la pluriparentalitat en aquest tipus de famílies; i, ambdós fenòmens – de vegades, coincidents – no han tingut la suficient rellevància teòrica i legislativa que mereixen. L'exercici de la pluriparentalitat en aquests models familiars té especial incidència en l'estatus jurídic dels menors. Per tant, és beneficiós per a la societat,

⁷ Carmen María LÁZARO (2018), “Els fills no comuns en les famílies reconstituïdes segons el Codi Civil de Catalunya”, *Revista Catalana de Dret Privat* [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol.18, pàg. 51.

⁸ Tamara FLORENCIA BRUNEL *et al.* (2018), “Pluriparentalidad”, filiación e identidad en el CCYC”, *Ponencia en Jornadas Nacionales de Derecho Civil, Comisión N° 6, Familia: “Identidad y filiación”*, Universidad Nacional del Sur, Argentina, pàg. 1.

especialment pels menors i els tercers que exerceixen la parentalitat, tenir un marc jurídic clar en el qual poder operar.

En relació amb la metodologia emprada, aquest treball es basa en l'anàlisi exhaustiu de la legislació catalana a través de les publicacions en els diaris o butlletins oficials i manuals. A més, estudia la resposta que la jurisprudència ha donat a les qüestions jurídiques relacionades amb les famílies reconstituïdes. El treball també analitza l'ordenament jurídic argentí, concretament la regulació sobre la pluriparentalitat en aquest tipus familiar. Per últim, el treball incorpora la doctrina sobre aquest tema a través de llibres, articles publicats en revistes científiques i altres publicacions.

En primer lloc, el treball defineix alguns conceptes necessaris per a l'enteniment de la recerca que no tenen una definició en els diccionaris de referència, o bé, termes que han sigut molt controvertits per la doctrina. En segon lloc, la recerca se centra en analitzar la situació de les famílies reconstituïdes que exerceixen la pluriparentalitat a Catalunya. Per tal d'estudiar aquest aspecte el treball se centra en tres vessants: el context social; el marc legal català, principalment el Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya; i, finalment, la jurisprudència dels tribunals catalans sobre les famílies reconstituïdes. En tercer lloc, es realitza una comparació del model pluriparental argentí en famílies reconstituïdes amb el model legal català. Principalment, aquest apartat es basa en la institució argentina de l'adopció d'integració; concretament, els seus fonaments jurídics i el seu contingut i abast. A més, es fa un petit apunt sobre el creixement dels supòsits de pluriparentalitat acceptats a Argentina. I, finalment, s'estudia si aquest model argentí es podria aplicar a Catalunya. Per últim, es fa un resum de les conclusions extretes en aquest treball i es donen les línies bàsiques d'un possible model de pluriparentalitat en famílies reconstituïdes a Catalunya.

2. DEFINICIONS

2.1. La parentalitat: un concepte psicològic

El significat de «parentalitat» no es recull en els diccionaris referents al nostre país com són el *Diccionario de la lengua española* de la Real Academia Española i el *Diccionari de la llengua catalana*⁹ de l'Institut d'Estudis Catalans.

No obstant això, és un concepte àmpliament utilitzat en el domini de la psicologia i sociologia; inclús també en l'àmbit del Dret Civil, concretament el Dret de Família. En aquest últim marc, podem trobar en el nostre ordenament jurídic referències a la «parentalitat». Una mostra d'això és la figura del Pla de Parentalitat, introduïda en la reforma del 2010 del Llibre Segon del CCCat. Aquest instrument forma part del conveni regulador (art. 233-2.2 CCCat) i permet concretar aspectes de les responsabilitats parentals dels progenitors, així com també detallar la guarda, cura i educació dels fills i filles (art. 233-9 CCCat).

Per tant, l'accepció més comuna de la parentalitat és l'exercici de les funcions parentals. És per això que ens hem de remetre a la definició de «parental» per tal de comprendre l'extensió d'aquesta noció. El DIEC2 defineix «parental» com el que és relatiu o pertanyent al pare i a la mare.

Consegüentment ens hem de plantejar: a qui atribuïm la qualitat de pare o mare? En l'esfera del Dret aquesta qüestió es resol amb un terme: la filiació. La filiació permet establir un vincle jurídic dels pares i/o mares amb fills i filles, comportant aquest estatus uns drets i deures propis. Aquesta relació jurídica només pot derivar de dos escenaris: causes biològiques; o bé, adopció (art. 235.1 CCCat).

Tanmateix, fora del món jurídic, la realitat social és ben diferent i la parentalitat no només es dona associada a un procés de filiació. Serge Lebovici, psicoanalista, que va introduir per primer cop el concepte de parentalitat, distingint paternitat de parentalitat, va afirmar que tenir un fill no és el mateix que convertir-se en pare o mare del seu fill, la parentalitat humana és un procés psicològic complex que es construeix en la mentalitat dels pares¹⁰.

En vista d'aquesta accepció, la parentalitat constituïria el desenvolupament de les activitats de cuidar, educar i promoure la socialització dels fills i filles per part dels pares. De manera que la

⁹ DIEC2, en endavant.

¹⁰ Serge LÉBOVICI (2002), "Diálogo Leticia Solís-Ponton / Serge Lebovici", a Leticia SOLIS-PONTON (Directora), *La parentalité: Défi pour le troisième millénaire*, Presses Universitaires de France, Le fil rouge, pàg. 21-27.

paternitat no sempre implicaria parentalitat, ja que no depèn de la composició familiar, sinó de les actituds i formes d'interaccionar en les relacions paterna/materna-filials¹¹. De la mateixa manera que no tenir reconegut el parentiu, estatus jurídic derivat de la filiació, tampoc exclourà la possibilitat de la parentalitat. Podem concloure, doncs, que la parentalitat és l'exercici de les funcions associades a ser pare o mare, és a dir, a comportar-se com a progenitor responsable del fill o filla.

2.2. La família reconstituïda

El terme de «*família reconstituïda*» és el més extensament utilitzat a l'ordenament jurídic català. Mostra clara d'això és que el propi CCCat usa aquesta terminologia, tot i que també fa referència a les «*famílies recompostes*».

Tot i això, encara ser la denominació més extensa en el nostre sistema, existeixen diferents nomenclatures per referir-se a aquest concepte, depenent de l'origen i de l'ordenament. Per exemple, en els anys 80, Virginia Satir, treballadora social i psicoterapeuta va ser una de les primeres a identificar aquestes famílies i les va anomenar «*famílies mixtes*». D'altra banda, en el cas d'Argentina s'usa àmpliament el terme de «*familias ensambladas*».

A Catalunya, acostumem a identificar a aquestes famílies amb mots que contenen el prefix “re”: «*re-constituïdes*», «*re-compostes*», «*re-construïdes*», «*re-organitzades*», etc. Tant en castellà com en català, el prefix re- significa repetició, duplicació (RAE, DIEC2). Això, inconscientment pot portar una connotació negativa molt criticada per aquestes famílies, ja que aquestes denominacions poden impedir dotar d'identitat pròpia a aquesta configuració, fent pensar que s'està recompensant, reconstruint alguna cosa que s'ha trencat¹².

No obstant aquest apunt, el terme de «*família reconstituïda*» és l'utilitzat per referenciar aquelles famílies que estan formades per una parella en la qual almenys un dels dos o de les dues aporta fills i/o filles d'una unió anterior. Principalment, el Llibre Segon del CCCat defineix al seu Preàmbul aquesta estructura com «*les formades per un progenitor, el seu cònjuge o parella, els fills d'almenys un d'ells i, si n'hi ha, els comuns*». L'element característic d'aquest model familiar són els fills o

¹¹ Cristina SALLÉS DOMENECH *et al.* (2011), “Las competencias parentales en la familia contemporánea: descripción, promoción y evaluación”, *Revista de intervención socioeducativa*, núm. 49, pàg. 27.

¹² PSICOPEDIAHOY, Recursos de Psicología y Educación (2010), Artículo “Familias reconstituídas, reconstruidas, ensambladas. Acerca de su denominación”, (www.psicopediahoy.com).

filles no comuns, els quals provenen d'una relació anterior que ha acabat. Per tant, aquestes poden sorgir tant de la viudetat com de la separació o divorci.

2.3. La pluriparentalitat: concepte analític

En la nostra cultura, la parentalitat ha estat sempre relacionada amb el paper de pare i/o mare tradicional, basat en el model de família clàssic. La possibilitat de compartir aquests rols ha sigut gairebé impensable, ja que s'entén que exercir les funcions parentals és exclusiu i en singular: només ho pot fer un sol pare i una sola mare (CADORET, 2004)¹³. És per això que en l'ordenament espanyol el reconeixement jurídic de l'estatus de pare o mare només és imputable a com a màxim dues persones.

No obstant això, els últims canvis socials han permès la diversificació de les configuracions familiars actuals, impulsades en moltes ocasions per la regeneració de nous nuclis de convivència després d'un divorci o per l'ús cada cop més extens de les tècniques de reproducció assistida en parelles del mateix sexe, on es veuen involucrades més de dues persones. De manera que en l'actualitat ha sorgit un nou fenomen: la pluriparentalitat. Per tant, les famílies segons el nombre de pares es poden classificar com a monoparentals, biparentals o pluriparentals.

Entenem, consegüentment, que la «*pluriparentalitat*» implica l'existència de més de dues persones que exerceixen la parentalitat: més de dos pares i/o mares. En efecte, són models de família on les tasques de pares són realitzades per una pluralitat d'actors, siguin o no els progenitors reconeguts¹⁴. Aquesta pot tenir el seu origen tant en tècniques de reproducció assistida; com en famílies poliamoroses, en les quals les relacions afectives i sexuals dels progenitors no són només entre dues persones, sinó que estan involucrades emocionalment i socialment diverses persones; o bé, en el cas que ens ocupa, les famílies reconstituïdes.

¹³ Anne CADORET (2004), "Pluri-parentesco y familia de referencia", en Diana MARRE et al., *La adopción y el acogimiento: Presente y perspectivas*, Universitat de Barcelona, Capítol 12, pàg. 279.

¹⁴ Alba DE LA IGLESIA GARCIA et al., "Mares a la presó: la relació amb els fills de les dones empresonades" (2013), *Ajuts a la investigació 2011*, CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS I FORMACIÓ ESPECIALITZADA, GENERALITAT DE CATALUNYA (<http://cejfe.gencat.cat/web/>).

3. LA PLURIPARENTALITAT EN FAMÍLIES RECONSTITUÏDES A CATALUNYA

En aquest treball s'analitza la pluriparentalitat només en famílies reconstituïdes. A més a més, és necessari aclarir que no en totes les famílies reconstituïdes existeix la pluriparentalitat, sinó que es tracta d'una estructura familiar molt canviant i personalitzada: on segons els individus que la conformin i les seves pròpies dinàmiques s'establiran unes conductes diferents. Tant és així que s'han arribat a detectar fins a 48 models diferents de famílies reconstituïdes (GERMAIN, 1984)¹⁵.

Tot i això, alguns projectes d'investigació, com el de la Universidad Pública de Navarra¹⁶, han intentat organitzar aquestes dinàmiques en grups de lògiques en funció de la posició que ocupen les noves parelles en la família. Per exemple, es pot distingir un model de substitució en el que la parella del progenitor que té la custòdia resideix amb els fills i ocupa el lloc de l'altre progenitor. O bé, altres teories com la del *statu quo* en el que la parella del progenitor no assumeix cap rol en la paternitat.

Ara bé, en aquesta recerca ens centrarem en aquelles famílies reconstituïdes en la que les noves parelles dels progenitors s'impliquen en l'educació i exerceixen funcions parentals. És a dir, en aquelles on es dona una criança compartida i on, també, es participa dels rols parentals tant pels pares biològics com per les parelles convivents d'aquests.

3.1. Context social

A causa de l'evolució de la societat i els últims canvis legislatius, la institució de la família s'ha anat reinventant i el model de família tradicional ja no és l'únic admès en el nostre dia a dia. En les últimes dues dècades han emergit nous fenòmens sociològics com les famílies reconstituïdes i la pluriparentalitat. Aquestes aparicions de noves conformacions familiars han redefinit el concepte de paternitat i parentiu. A més, el model de pensament dual i heteronormatiu -pare i mare- com a única realitat familiar ha quedat enrere.

A Catalunya, les últimes dades sobre famílies reconstituïdes són les del 2011, en les quals gairebé un 8% dels fills i filles formaven part d'un nucli familiar d'aquest tipus segons l'IDESCAT. Encara que aquestes estadístiques no són recents, sí que mostraven una clara tendència a l'alça d'aquestes

¹⁵ GERMAIN (1984), "La famille reconstituée: le deuil de l'idéal", *Revue Canadienne de Psycho-Education*, vol. 13, núm. 2, pàg. 90-107.

¹⁶ Paloma FERNÁNDEZ-RASINES *et al.* (2013), "Noves parentalitats en contextos canviant: projecte d'investigació", *Universidad Pública de Navarra, Gobierno de Navarra*.

estructures. Per tant, podem afirmar que és un model creixent i, com a tal, mereixedor d'una resposta normativa clara.

Aquestes famílies es troben en un buit legal, on a causa de la complexitat de la seva estructura e inactivitat del poder legislatiu no s'ha regulat de manera clara la seva situació jurídica, ja que creuen que en moltes ocasions només es reconeix l'estatus de «padrastra» o «madrasta» en relació amb el progenitor reconegut, i no als fills o filles no comuns (GARRIGA GORINA, 2004)¹⁷. Al·leguen que un cop es produeix la reconstitució familiar es produeix una reassignació dels rols familiar que implica l'assumpció de responsabilitats parentals per part de les noves parelles. I que, aquesta repartició de papers, no implica necessàriament un empitjorament de les condicions dels reconeguts jurídicament com a pares (Ana-María RIBAS, 2012)¹⁸. Defensen que la pluriparentalitat s'està exercint *de facto*, però que jurídicament no es reconeix el vincle.

A causa d'aquesta falta de reconeixement legal, es produeix una situació d'absència de drets: per exemple, no poder demanar permisos laborals respecte als fills i filles no comuns¹⁹. Reclamen, doncs, una revisió de l'ordenament jurídic que permeti el reconeixement jurídic d'unes relacions afectives i econòmiques que ja existeixen, fonamentant que això revertirà tant en els adults responsables com en el benestar dels menors.

En conclusió, l'Estat i la societat poden adoptar nous models legislatius que facilitin la seva experiència i la intervenció social. Alguns països ja han regulat la pluriparentalitat de manera clara, com és el cas d'Argentina. D'altres, com Catalunya, han regulat les famílies reconstituïdes sense considerar la pluriparentalitat *de iure*.

3.2. Anàlisi del marc legal català: El Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya

En el sistema català actual, la relació de les parelles dels progenitors amb els fills i filles com a parentalitat no està regulada com a tal i, per tant, forma part de l'àmbit de l'autonomia privada. Les configuracions afectives depenen, consegüentment, de la voluntat de les parts involucrades. No obstant la manca de reconeixement jurídic, hi ha casos en els quals els progenitors no renuncien a

¹⁷ Margarida GARRIGA GORINA (2004), "Las relaciones paterno-filiales de hecho", *InDret*, Working Paper de Derecho Catalán, núm. 13, pàg. 16.

¹⁸ Ana-María RIVAS (2012), "El ejercicio de la parentalidad en las familias reconstituidas", *Portularia, Revista de Trabajo Social*, vol. 12, núm. 2, pàg. 39.

¹⁹ Ana-María RIVAS (2012), "El ejercicio de la parentalidad en las familias reconstituidas", *Portularia, Revista de Trabajo Social*, vol. 12, núm. 2, pàg. 39.

l'exercici de les seves funcions parentals i les parelles d'aquests decideixen involucrar-se i compartir la parentalitat amb aquests, donant-se situacions de pluriparentalitat.

3.2.1. Potestat parental i filiació a Catalunya

A Catalunya, una de les institucions més importants que configuren les responsabilitats parentals és la potestat parental²⁰, regulada en el Codi Civil espanyol com a «*Patria potestad*». El Codi Civil Català estableix que són titulars de la potestat parental els progenitors respecte dels fills i filles menors no emancipats i -extensible als- fills majors d'edat incapacitats (art. 236-1 CCCat).

El contingut d'aquestes prerrogatives dels progenitors sobre la persona i béns dels seus fills i filles menors consisteix en: cuidar, educar, proporcionar formació integral, representar legalment, corregir, administrar els béns, etcètera²¹. Així doncs, la potestat parental permet atorgar als progenitors una configuració de drets i deures respecte als fills i filles, la qual té com a objectiu la protecció d'aquests i la presa de decisions en interès dels mateixos (art. 236-2 CCCat).

Aquest conjunt de responsabilitats patern-filials es mantenen després de la dissolució del matrimoni o de la finalització de la relació de parella dels progenitors, ja que la potestat parental es dona com a conseqüència o com un efecte de la filiació (art. 235-2.2 CCCat). Per tant, el legislador català ha regulat aquesta institució basant-la en la naturalesa del vincle de filiació.

En relació amb la institució de la filiació, la llei articula que aquesta sorgeix, o bé, per naturalesa, o, per adopció (235-1 CCCat), equiparant els efectes civils d'ambdues classes de filiació (235-2.1 CCCat). De manera que la formació d'una família reconstituïda no altera el vincle de filiació del fill o filla no comú amb el seu progenitor, ni tampoc amb el progenitor no convivent, el qual conserva els drets i deures inherents a la potestat parental²².

Altrament, la incorporació de la filiació derivada de les tècniques de reproducció assistida ha posat en relleu una clara tendència per part del legislador a lligar la paternitat o maternitat a una decisió voluntària d'assumir una responsabilitat. Mostra d'això és l'establiment de la maternitat en relació amb la dona que consent l'aplicació de tècniques de reproducció assistida a l'esposa o a la companya amb la qual està convivint en parella estable. D'igual manera, un altre exemple menys

²⁰ El Capítulo VI del Títol III del Llibre Segon del Codi Civil Català té per objecte la potestat parental.

²¹ Carmen María LÁZARO (2018), "Els fills no comuns en les famílies reconstituïdes segons el Codi Civil de Catalunya", *Revista Catalana de Dret Privat* [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol.18, pàg. 62.

²² *Ibidem*, pàg. 53.

recent del Dret Civil català és l'atribució de la paternitat de l'home, casat o no, que presta el consentiment per a la procreació assistida de la seva esposa²³.

Per tant, cada vegada més el consentiment adquireix més importància que l'element biològic respecte a les responsabilitats parentals. El consentiment és una declaració de voluntat, conseqüentment, tant en l'adopció com en la utilització de les tècniques de reproducció assistida, la base de la filiació és un acte de voluntat²⁴. Es fonamenta aquesta decisió legislativa en l'interès del menor i en la relació socioafectiva que té o tindrà amb el progenitor no vinculat biològicament.

Contràriament, aquesta determinació de la filiació a través de la manifestació de la voluntat no s'ha traslladat al supòsit de les famílies reconstituïdes. En les quals l'element de la voluntarietat s'ha reflectit en el compromís per part de les parelles dels progenitors respecte als fills no comuns d'implicar-se en la seva criança i assumir les responsabilitats parentals pròpies dels progenitors.

En aquest sentit, l'ordenament jurídic català es mostra reticent a acceptar més de dos vincles de filiació, encara que es donin a través d'una mostra clara de voluntat per part de les parelles convivents. Una possible justificació és que en matèria d'accions de filiació regeix el principi de control públic, que té com a funció principal preservar l'interès general a través de diferents eines de control²⁵.

La preponderància d'aquest principi en relació amb aquesta institució deriva de la importància que té la filiació pel que fa a la identificació de les persones, punt rellevant en la seguretat i estabilitat del tràfic jurídic. A més, la filiació excedeix la dimensió personal, ja que té gran influència en termes de drets i deures patrimonials, especialment en matèria de successions, i és un element a considerar a l'hora de determinar la nacionalitat i veïnatge civil²⁶.

Aquest últim aspecte enllaça amb l'orde públic, ja que el vincle de filiació constitueix un estat civil, concretament, estat civil familiar (*status familiae*)²⁷. Com a estat civil, la filiació és una matèria

²³ Preàmbul del Llibre Segon del Codi Civil de Catalunya.

²⁴ Silvia TAMAYO HAYA (2013), "Hacia un nuevo modelo de filiación basado en la voluntad de las sociedades contemporáneas", *Revista Digital Facultad de Derecho*, núm. 6, pàg. 304.

²⁵ Esther ERICE MARTÍNEZ (2016), "Legitimación para el ejercicio de la acción de reclamación de filiación no matrimonial en el Fuero Nuevo", *Iura vasconiae: revista de derecho histórico y autonómico de Vasconia*, núm. 13, pàg. 239.

²⁶ *Ibidem*.

²⁷ Mª Queralt VILALTA DEL OLMO (2017), "La filiació derivada de les tècniques de reproducció assistida: Una nova classe de filiació?", *Treball de Fi de Grau*, Tutor: Dr. Albert RUDA GONZÁLEZ, Universitat de Girona, pàg. 15.

indisponible per les parts (art. 1814 CC²⁸). I, aquesta indisponibilitat en matèria de filiació s'estén també a les accions de filiació (art. 751 LEC²⁹), les quals estan sotmeses a diferents controls institucionals que deixen uns marges molt estrets a l'autonomia de la voluntat en aquests processos³⁰.

D'aquesta manera, en l'àmbit de la filiació es restringeix en gran manera l'àmbit de la voluntat, a causa del caràcter d'especial protecció que té aquesta matèria. En altres termes, l'autonomia de la voluntat de les parts respecte al règim jurídic de les accions de filiació és molt limitat, ja que es pretenen evitar situacions d'inseguretat jurídica.

En conclusió, la regulació catalana sobre filiació no permet que en les famílies reconstituïdes en les quals existeixen dinàmiques de pluriparentalitat s'atorgui el reconeixement legal derivat del vincle de filiació. El caràcter indisponible i el control públic d'aquesta matèria dificulten la normativització d'aquesta realitat social.

3.2.2. L'abast del reconeixement legal de les famílies reconstituïdes

No obstant això, el Dret Civil català sí ha previst unes modificacions específiques en la manera d'exercir les responsabilitats patern-filials que incloguin a les parelles dels titulars de la potestat parental respecte als fills i filles no comuns.

A través de la Llei 15/2010, el legislador català busca donar resposta a les necessitats de les famílies reconstituïdes i ho fa incorporant disposicions que faculden al cònjuge o parella del progenitor a intervenir en decisions ordinàries de convivència, l'educació dels fills no comuns i altres aspectes que afecten la vida del menor (Preàmbul, Llibre Segon CCCat).

En primer lloc, el Codi opta per reconèixer de manera expressa que els fills que conformen les famílies reconstituïdes i conviuen en el mateix nucli familiar són membres de la família (art. 231-1.2 CCCat). Aquest reconeixement i identificació d'aquesta estructura familiar és molt important respecte els efectes legals que es deriven d'aquesta vinculació i en relació amb la consideració social que això comporta. S'inclouen, doncs, aquestes famílies com a part de la institució de la

²⁸ Real Decreto de 24 de julio de 1889 por el que se publica el Código Civil (Gaceta de Madrid núm. 206, de 27/07/1889).

²⁹ Ley 1/2000, de 7 de enero, de Enjuiciamiento Civil (BOE núm. 7, de 08/01/2000).

³⁰ Ana Silvia GALLO VÉLEZ (2017), *Los reconocimientos de complacencia en el Derecho Común español*, Dykinson, Madrid, pàg. 347.

família, afirmant l'heterogeneïtat de la mateixa i, atorgant-li, consegüentment, la protecció jurídica de la qual s'hi revesteix.

Cautelosament i de manera previsor, la legislació catalana aclareix en el mateix apartat segon de l'article 231-1 del CCCat que el reconeixement com a membres de la família no altera els vincles amb l'altre progenitor. Resolent la qüestió de si aquesta disposició modifica el vincle de filiació amb l'altre pare o mare no convivent.

Per tant, encara que els fills del mateix nucli familiar siguin considerats família, aquest reconeixement no és equiparable a un vincle de filiació o assimilable legalment a la relació germà/na-germà/na. Mostra d'això és la SAP Lleida, Civil Sec. 2^a, 31.05.2012 [JUR. 259766; MP: Ana Cristina Sainz Pereda], en la qual es reclama l'aplicació de l'article 233-11 CCCat sobre no separació de germans o germanes a dos menors que formen part d'una mateixa família reconstituïda i on cadascú té uns progenitors diferents. En aquest cas, l'Audiència afirma que ambdós menors no són germans encara que la seva relació socioafectiva sigui fraternal, ja que el precepte només estableix que són membres de la mateixa família, sense ser ampliable la seva interpretació al concepte de germà o germana.

A més a més, cal destacar que la regulació que fa el Codi de les famílies reconstituïdes tant en el reconeixement jurídic, com en les disposicions analitzades al llarg d'aquest apartat, no diferencia entre parelles de fet o matrimonis. Alguns autors, com la Dra. Carmen María Lázaro Palau³¹, han defensat que la legislació catalana hauria de considerar aquesta diferència a favor de les parelles casades, ja que entenen que en les famílies reconstituïdes el pas del matrimoni és un compromís més ferm, reforçat, i una mostra de voluntat més clara d'acceptar als fills no comuns.

Tanmateix, l'ordenament jurídic català acostuma a equiparar l'estatus de les parelles estables amb els dels matrimonis, per exemple en matèria de successions o compensacions econòmiques per raó de treball en una separació. I, encara que en alguns supòsits com la pensió de viduïtat sí que es diferencia i se sotmet a requisits temporals en cas de constituir una parella de fet, la tendència del Codi és a la seva equiparació, així com succeeix en les famílies reconstituïdes.

No obstant això, en alguns casos la regulació permet ampliar algunes facultats pròpies de la tercera persona convivent amb el progenitor si aquests estan casats. Una mostra d'aquesta extensió de potestats és l'article 231-4 CCCat, que determina en el seu apartat primer que la direcció de la

³¹ Carmen María LÁZARO (2018), "Els fills no comuns en les famílies reconstituïdes segons el Codi Civil de Catalunya", *Revista Catalana de Dret Privat* [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol.18, pàg. 52.

família correspondrà a ambdós cònjuges. Per tant, aquesta facultat no se sotmet a la condició de ser progenitor, sinó al fet de conviure en matrimoni.

3.2.3. Funcions parentals ordinàries del cònjuge o parella estable del progenitor

D'altra banda, el Llibre Segon del CCCat concedeix la intervenció de la parella o cònjuge del progenitor en la vida ordinària dels fills i filles no comuns. En efecte, es faculta al convivent en parella o cònjuge del progenitor a participar en la presa de decisions sobre els assumptes relatius a la vida diària (art. 236.14.1). La norma restringeix aquesta funció del tercer al fet que en el moment d'exercir la seva potestat sobre el fill de la seva parella, aquesta tingui la guarda del menor.

Cal esmentar que el contingut d'aquestes funcions parentals no són de lliure configuració, sinó que s'han de sotmetre a l'anterior restricció de la guarda, i, a més, s'ha d'harmonitzar amb dos articles que limiten aquesta facultat: l'article 233-8 CCCat i l'article 233-9³². El primer, referent a la no alteració de les responsabilitats parentals dels progenitors després de la ruptura del matrimoni i la conservació del caràcter i execució compartida d'aquestes. El segon, regulador del pla de parentalitat i l'obligació de concretar en ell els compromisos assumits respecte a la guarda, la cura i l'educació dels fills.

Al marge d'aquests dos límits i la restricció de tenir la guarda del menor, aquest dret que tenen les parelles dels progenitors s'ha d'exercir amb una finalitat educativa, ja que és un dels anomenats «drets funció» o «drets deures» de les relacions patern-filials³³.

3.2.4. Intervenció del cònjuge o parella estable del progenitor en cas de risc imminent per al menor

A més, de manera excepcional, s'autoritza a la tercera persona a adoptar les mesures necessàries per a preservar el benestar del menor (art. 236-14.3). Aquesta facultat només es podrà exercir en cas que el menor es trobi en risc imminent. A la vegada, la intervenció d'aquesta persona se sotmet a una altra condició: que la seva parella o cònjuge, és a dir, el progenitor, tingui la guarda del menor afectat pel risc.

³² Carmen María LÁZARO (2018), "Els fills no comuns en les famílies reconstituïdes segons el Codi Civil de Catalunya", *Revista Catalana de Dret Privat* [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol.18, pàg. 54.

³³ *Ibidem*, pàg. 55.

Així mateix, aquesta facultat comporta una obligació que el Codi manifesta expressament: s'exigeix que el cònjuge o convivent en parella estable informi sense demora al progenitor. I, aquest últim, té el deure d'informar a l'altre progenitor no convivent.

La suma d'aquesta disposició amb l'aplicació de l'article 212-1.4 CCCat difereixen que per tal que la tercera persona pugui exercir a la pràctica aquesta facultat, haurà de ser informada prèviament de la situació del menor i de les possibles eleccions³⁴. Encara que no és un deure que s'expressi directament, aquest segon article mencionat preveu que si el pacient no pot fer-se càrrec de la seva situació, s'informi les persones que tinguin la guarda, als familiars o a les persones vinculades. En aquest cas, s'inclouria al cònjuge o parella estable del progenitor pel fet que és un integrant de la família del menor: la reconstituïda.

3.2.5. Atribució de la guarda del fill no comú al tercer en cas de mort del progenitor

L'únic supòsit que preveu el Codi per ampliar l'estatus jurídic del cònjuge o parella estable del progenitor és que aquest últim mori. Aquesta possibilitat es donaria de manera excepcional, ja que la regla general és que si el progenitor mort tenia atribuïda la guarda de manera exclusiva, és l'altre progenitor qui la recuperarà (art. 236-15.1 CCCat).

En relació amb aquesta possibilitat, es permetria excepcionalment que l'autoritat judicial, acompanyada d'un informe del Ministeri Fiscal, pugui atribuir la guarda i altres responsabilitats parentals a la parella del progenitor difunt (art. 236-15.2 CCCat). Sempre que això estigui justificat en l'interès del fill.

A més a més, aquesta atribució estarà condicionada al compliment de dos requisits prevists a l'apartat segon de l'article 236-15 CCCat: en primer lloc, que el cònjuge o convivent del progenitor difunt hagi conviscut amb el menor afectat per aquesta atribució (lletra a); i, en segon lloc, que es doni audiència tant a l'altre progenitor com al menor d'acord amb l'interès superior del menor (lletra b; art. 211-6.2 CCCat).

En tot cas, si aquests requisits no es compleixen, es pot sol·licitar igualment a l'autoritat judicial l'atribució d'un règim de relació, sempre que el menor hagi conviscut amb la persona durant els dos darrers anys i si es fonamenta en l'interès del fill (art. 236-15.3).

³⁴ Carmen María LÁZARO (2018), "Els fills no comuns en les famílies reconstituïdes segons el Codi Civil de Catalunya", *Revista Catalana de Dret Privat* [Societat Catalana d'Estudis Jurídics], vol.18, pàg. 56.

En conclusió, es permet que el vidu no hagi de recórrer a altres institucions com l'adopció o la tutela del menor per tal d'obtenir responsabilitats parentals, com sí que succeïa anteriorment a aquesta regulació.

3.2.6. Situació jurídica dels fills no comuns

Amb aquesta normativa, els fills i filles no comuns queden sotmesos a l'autoritat de les parelles dels seus progenitors. El fet que la llei atribueixi a la parella una sèrie de funcions que afecten la vida diària del menor suposa un reconeixement de l'autoritat d'aquesta. Per tant, en les decisions quotidianes, el menor tindrà un deure d'obediència a la parella del seu pare o mare.

Aquesta obligació es donarà a conseqüència de les funcions que s'atorguen al tercer en l'apartat primer de l'article 236-14 CCCat. En efecte, aquesta facultat s'haurà d'exercir amb una finalitat educativa, però correspondrà a la tercera persona decidir com exercirà aquesta facultat i si intervé de manera puntual o en totes les decisions.

El legislador, amb una aparent finalitat previsor, específica que en cas de desacord entre el progenitor i la seva parella o cònjuge, prevaldrà el criteri del progenitor. En aquest cas, es dona preferència al vincle de filiació, sense importar el caire de la discussió o el contingut del desacord.

Aquest sotmetiment dels fills no comuns a l'autoritat del cònjuge o parella no és tan sols una conseqüència del possible vincle afectiu, sinó de la implicació del tercer en qüestions econòmiques de la família. En l'article 231-5.2 CCCat s'estableix que el tercer ha de participar en el cobriment de les despeses familiars, incloses les dels fills no comuns.

De manera global, encara que sí que es reconeix el dret dels fills no comuns a ser informats i escoltats abans de prendre una decisió que els afecti directament (art. 211-6.2 CCCat), el Codi no fa suficient referència o èmfasis a l'interès del menor com a principi garantista. En algunes qüestions, preval la implicació econòmica com a principal justificació de l'atorgament d'autoritat al tercer. Sense considerar altres aspectes, com per exemple, el tipus de relació afectiva que hi ha entre el tercer i el menor.

Poden donar-se casos d'indefensió dels fills no comuns, a conseqüència de reconèixer una configuració de drets i deures a un tercer respecte a un menor, sense que això passi per un control públic o un procés judicial. A més, tot i que el criteri del progenitor té prioritat davant la posició del tercer, en moltes situacions de convivència no estarà present el progenitor i s'hauran d'aplicar les consideracions de la parella o cònjuge del progenitor. Atès el caràcter d'especial vulnerabilitat

dels menors, que en moltes ocasions no tenen ni tan sols capacitat d'obrar, s'haurien de buscar mecanismes de control o requisits més fermes abans de sotmetre'ls a una autoritat que afectivament pot ser aliena.

3.3. Jurisprudència dels tribunals catalans sobre les famílies reconstituïdes

En primer lloc, a Catalunya, no hi ha resolucions judicials on s'accepti la pluriparentalitat com a vincle de filiació, és a dir, en la jurisprudència catalana no s'han trobat casos on es reconegui un vincle de filiació a més de dues persones -l'anomenat «*multifiliació*»-.

En el cas de les famílies reconstituïdes, l'article 235-32 CCCat determina que les persones poden ser adoptades i es refereix als fills del cònjuge o de la persona amb qui l'adoptant conviu en parella estable. Per tal de poder tramitar l'adopció privada del fill no comú -menor-, l'altre progenitor ha d'assentir aquesta adopció (art. 235-41.1 b)), o bé, ha d'haver incorregut en una causa de privació de la potestat parental o estar ja privat d'aquesta (SAP Barcelona, Civil Sec. 12^a, 19.10.2018 [JUR. 289854; MP: Vicente Ataulfo Ballesta Bernal]).

A la pràctica, als jutjats arriben supòsits on es demana la privació de la potestat parental de l'altre progenitor no convivent, per tal de poder sol·licitar l'adopció del fill no comú per part de la parella estable o cònjuge del progenitor convivent. En la majoria d'ocasions, no es permet l'adopció del fill no comú, perquè no s'incideix en una causa de privació de la potestat parental. Tot i això, com no es permet el reconeixement de la pluriparentalitat, les famílies reconstituïdes on es dóna aquesta dinàmica només troben aquest mecanisme per resoldre les seves inquietuds.

La privació de la potestat parental és de caràcter públic, ja que és una decisió que afecta directament als menors d'edat. Per consegüent, es considera una mesura greu, que no té el caràcter de sanció, sinó que essencialment es dirigeix a la protecció del menor i l'evitació de perills i riscos pel mateix (SAP Barcelona, Civil Sec. 12^a, 19.10.2018 [JUR. 289854]).

Per tant, aquesta interpretació restrictiva de l'article 236-6 CCCat, provoca que en la majoria de casos es denegui la privació de la potestat parental. Mostra d'això és la SAP Tarragona, Civil Sec. 1^a, 13.09.2018 [JUR. 250449; MP: Roberto Niño Estébanez], en el que l'incompliment parcial del règim de visites no suposa la privació de la potestat; ja que com es destaca a la resolució, es requereix que el fet sigui de suficient entitat i gravetat per tal que la privació sigui una mesura proporcional (Judici de proporcionalitat; STC, Ple, 28.03.1996 [RTC. 55; MP: Carles Viver Pi-Sunyer]). Aquesta mateixa línia de restringir la interpretació de les causes de privació es segueix

per part de la jurisprudència del Tribunal Suprem (SAP Tarragona, Civil Sec. 1ª, 1.06.2018 [JUR. 168200; MP: Antonio Carril Pan]; STS, Sala de lo Civil Sec. 1ª, 29.04.2013 [RJ. 3269; MP: José Antonio Seijas Quintana]), .

D'altra banda, sí que es resolen supòsits més dràstics on es permet l'adopció del menor per part del cònjuge del progenitor. Un exemple és la SAP Girona, Civil Sec. 1ª, 29.11.2017 [AC. 1735; MP: Fernando Ferrero Hidalgo] en el que s'afirma que no es requerirà l'assentiment del pare biològic per procedir a l'adopció, ja que es trobava en una causa de privació de la potestat parental. En aquest cas, el progenitor no convivent té nul·la relació afectiva amb el seu fill i en les trobades que s'han realitzat en el Punt de Trobada³⁵ del seu municipi no s'han acreditat millores en el seu vincle patern-filial. A més, s'arriba a afirmar que l'interès del menor és ser adoptat pel cònjuge de la mare, a causa del fet que el menor el considera el seu pare, que aquest rebutja un possible contacte amb el seu pare biològic i, que de reprendre la relació, el fill patiria conflictes interns inadequats pel seu desenvolupament. Per tant, es conclou que l'adopció podrà resoldre's sense la necessitat de l'assentiment del progenitor biològic, fonamentant-lo en l'interès del menor i havent provat que el cònjuge del progenitor convivent és el qui exerceix les funcions parentals.

Un altra mostra de casos on la resolució es favorable a l'adopció del menor per part del cònjuge del progenitor és la SAP Barcelona, Civil Sec. 18ª, 17.10.2012 [JUR. 10144; MP: Mª José Pérez Tomo], en la qual el progenitor no convivent no s'havia interessat per relacionar-se amb el menor, ni va fer un seguiment de la seva evolució acadèmica, ni va entregar la pensió alimentària de la menor durant un llarg període de temps. Encara que havia tingut trobades esporàdiques amb el seu fill, no va mostrar una voluntat d'exercir com a pare segons la sentència. Es resol la privació de la seva potestat parental i es permet, consegüentment, l'adopció del menor per part de la parella de la mare amb el que havia conviscut el menor des dels 3 anys.

A més, hi ha ocasions on els fills no comuns de les famílies reconstituïdes no tenen un vincle de filiació d'origen biològic amb els seus progenitors, sinó que la seva filiació sorgeix a través de l'adopció. S'ha plantejat en seu judicial la problemàtica a l'hora d'adoptar aquests fills no comuns adoptats prèviament, ja que s'al·legava és que les adopcions successives no són possibles, perquè l'adopció és irrevocable. En relació amb aquesta qüestió, la SAP Barcelona, Civil Sec. 18ª, 16.05.2019 [JUR. 159769; MP: Mª José Pérez Tomo] afirma que impedir l'adopció d'aquest fill només pel fet que hagi sigut adoptat prèviament va en contra del principi d'igualtat (arts.14 i 39

³⁵ Recurs gratuït proporcionat per la Generalitat, el qual està destinat a atendre i prevenir els problemes que sorgeixen en els processos de conflictivitat familiar, proporcionant un lloc neutral i amb personal qualificat.

CE), perquè s'estaria considerant al fill adoptat de pitjor condició que al fill biològic. La igualtat del menor es veuria vulnerada també en referència a l'article 235-2 CCCat que estableix que tota filiació produeix els mateixos efectes civils. Finalment, la sentència anteriorment mencionada estima el recurs d'apel·lació permetent la possibilitat del cònjuge de la mare d'adoptar el fill d'aquesta si es donen les condicions oportunes i sempre que sigui en l'interès del menor.

En la gran majoria de resolucions, s'apel·la a l'interès del menor per tal de poder dictaminar si concorre o no una causa de privació de la potestat parental i si és procedent l'adopció. La SAP Barcelona, Civil Sec. 18^a, 25.04.2018 [JUR. 124480; MP: Francisco Javier Pereda Gámes] va més enllà i fa referència a la jurisprudència del Tribunal Europeu de Drets Humans que defèn que el major interès del menor és que els llaços amb la seva família es mantinguin. Finalment, en aquest cas, en contra de la voluntat de la menor i entenent que el progenitor no s'ha desentès de la seva filla, es decideix no privar de la potestat parental al pare i, com a conseqüència, no permetre l'adopció de la menor per part del cònjuge de la mare.

Per tant, la resposta que dóna l'ordenament jurídic català i que reforça la pràctica jurisprudencial és que l'adopció només es pot donar de manera excloent: només dues persones podran tenir el vincle de filiació amb el menor, ja siguin només els dos progenitors inicials; o, excloent al progenitor no convivent, i atorgant l'adopció al cònjuge o parella del progenitor no privat.

En la majoria d'ocasions, es denega la privació de la potestat parental per caràcter restrictiu d'aquesta i la voluntat de mantenir els vincles familiars del menor. En els supòsits on s'estima la privació d'aquesta potestat i l'adopció per part de la parella o cònjuge del progenitor, es destaca un desinterès manifest per part del progenitor a l'hora d'exercir les seves funcions parentals durant un llarg període i, d'altra banda, que la parella o cònjuge hagi conviscut i tingui una relació afectiva molt forta amb el menor.

4. ANÀLISI COMPARATIU DEL MODEL DE PLURIPARENTALITAT ARGENTÍ I EL MODEL LEGAL CATALÀ

En l'actualitat, cap ordenament jurídic del món atorga la potestat parental dels fills no comuns al cònjuge o parella estable del progenitor de manera automàtica en el moment de conformar les famílies reconstituïdes. Ja que es compren que el vincle del cònjuge o parella del progenitor i el menor sorgeix de manera esporàdica, de la voluntat recíproca de conformar una relació afectiva. En definitiva, inclús els països on es reconeix al tercer de manera efectiva, es fa en diferents graus i en diverses condicions³⁶.

Un dels estats que ha reconegut la intervenció del cònjuge o parella del progenitor en les funcions parentals és la República Argentina, model legal de la qual s'analitza al present treball. En aquest cas, l'Argentina va reunir al Código Civil y Comercial de la Nación³⁷ (en endavant, CCyC) tot l'ordenament jurídic argentí en matèria civil i comercial, i va reformar algunes disposicions sobre dret de família, entre d'altres.

La regulació sobre famílies reconstituïdes que realitza el legislador argentí és de les més recents del món, ja que el seu Codi va entrar en vigor l'1 d'agost del 2015 (art. 7, CCyC). A més, la institució que s'estudia en aquesta recerca aborda completament l'objecte del treball: la pluriparentalitat en famílies reconstituïdes; i, ho fa de manera específica, donant una resposta normativa clara.

4.1. Model de pluriparentalitat argentí

4.1.1. Adopció d'integració

4.1.1.1. Principis i fonaments de la institució

El model d'adopció argentí es regeix per un principi rector: Cap persona pot tenir més de dos vincles filials, independentment de la naturalesa de la seva filiació (art. 558 CCyC). Per tant, el Dret Civil argentí limita els vincles filials a un principi binari: com a màxim dues vinculacions filials.

³⁶ Silvia TAMAYO HAYA (2013), "Hacia un nuevo modelo de filiación basado en la voluntad de las sociedades contemporáneas", *Revista Digital Facultad de Derecho*, núm. 6, pàg. 306.

³⁷ Codi aprovat a través de la Ley núm. 26.994, promulgada el 7 d'octubre del 2014 i publicada al Boletín Oficial el 8 d'octubre del 2014. Va reemplaçar tant el Código Civil del 1868, redactat per Dalmacio Velez Sarsfield, com el Código de Comercio del 1862, redactat per Eduardo Acevedo y Velez Sarsfield.

No obstant això, l'article 2 del mateix cos normatiu estableix una interpretació sistemàtica d'aquesta llei: les disposicions que es contenen en aquest Codi s'han d'interpretar de manera coherent amb tot l'ordenament jurídic i a la llum dels tractats sobre drets humans, principis i valors jurídics. Per tant, aquest principi del doble vincle filial com a màxim no és absolut, sinó que s'ha d'entendre en relació amb la resta de disposicions normatives que s'integren en l'ordenament jurídic argentí.

En la defensa del reconeixement de més de dos pols de filiació, s'al·lega per part de la doctrina argentina que plasmar jurídicament la realitat familiar dels infants és respectar els drets dels nens, nenes i adolescents. Concretament, fan especial menció a l'article 8 de la Convención sobre los Derechos del Niño³⁸ (en endavant, CDN), el qual estableix el dret dels infants a preservar la seva pròpia identitat i remarca alguns elements d'aquesta: la nacionalitat, el nom i les relacions familiars.

Conseqüentment, el fet d'admetre la multifiliació en casos on es dona un projecte familiar basat en la pluriparentalitat suposa donar compliment als preceptes de la CDN³⁹. Atès que la identitat filiatòria del ésser humà no és un concepte purament biològic, sinó que també es veu lligada a altres aspectes com són les relacions afectives.

A més, l'adopció d'integració que s'estudia en el següent apartat es justifica, també, en el principi fonamental de l'interès superior del menor, consagrat a l'article 3.1 CDN, el qual travessa la institució de la filiació. Aquest principi obliga que tota decisió judicial i/o administrativa que afecti nens, nenes o adolescents s'hagi de guiar pel millor interès d'aquests⁴⁰.

D'altra banda, a partir de l'any 2015, el Dret de Família argentí incorpora el concepte de socioafectivitat a la seva regulació de manera indirecta, per exemple a través de la Ley nacional 26.061 de Protección Integral de los Derechos de Niñas, Niños y Adolescentes⁴¹. També, en algunes resolucions de la jurisprudència argentina s'ha utilitzat aquest concepte per resoldre casos de filiació, mostra d'això és la sentència del Juzgado Nacional 1º instancia Capital Federal (Ciudad autónoma de Buenos Aires), en lo Civil N° 86, 18.6.2013 [SAIJ: NV5318; MP: María Bacigalupo

³⁸ Tractat internacional que reconeix els drets humans dels menors de 18 anys i que incorpora 3 protocols per fer efectiva l'obligació de compliment per part dels Estats que es van comprometre (Tots els països del món, excepte els Estats Units d'Amèrica).

³⁹ Amaya SEBASTIÁN MAURICIO (2015), "No hay dos sin tres", *Ponencia en XXV Jornadas Nacionales de Derecho Civil 2015, Comisión número 06: "Identidad y Filiación"*, Universidad Nacional del Sur, Argentina, pàg. 4.

⁴⁰ Tamara FLORENCIA BRUNEL *et al.* (2018), "'Pluriparentalidad", filiació e identitat en el CCYC", *Ponencia en Jornadas Nacionales de Derecho Civil, Comisión N° 6, Familia: "Identidad y filiación"*, Universidad Nacional del Sur, Argentina, pàg. 2.

⁴¹ Adriana KRASNOW (2019), "La socioafectivitat en el Derecho de las familias argentino", *Revista de derecho Valdivia*, vol. 32, núm. 1, pàgs. 71-94.

de Girard] que utilitza precisament el criteri de socioafectivitat per resoldre el cas de filiació que coneix.

Finalment, la institució que s'analitza a continuació – l'adopció d'integració – es basa, a més, en dos preceptes de la Constitució argentina⁴²: l'article 14 bis i l'article 19. El primer precepte estableix la protecció a la diversitat familiar, atorgant a tota persona protecció jurídica integral contra qualsevol ingerència arbitrària o il·legal en la seva família. El segon permet garantir el dret humà a conformar una família i a la llibertat familiar, respectant els diferents projectes de vida⁴³.

4.1.1.2. *Contingut i abast de la institució*

Amb anterioritat a la reforma del Codi Civil, la llei argentina només reconeixia dos tipus d'adopció: la plena i la simple. La plena és irrevocable (art. 624 CCyC) i confereix a l'adoptat la condició de fill i extingeix els vincles jurídics amb la família d'origen, normalment s'atorga a menors orfes o sense filiació.

En canvi, l'adopció simple no té caràcter irrevocable, sinó que es pot revocar en cas que l'adoptant o l'adoptat incorri en causes d'indignitat (art. 629 CCyC). Aquesta no extingeix els vincles jurídics d'origen del menor, però sí que atorga la titularitat i l'exercici de la responsabilitat parental als adoptants. A més, el menor adoptat no tindrà relació de parentiu amb els parents de la persona que l'adopta, sinó que la seva vinculació jurídica serà exclusivament amb la persona adoptant i mantenint els vincles amb la família d'origen.

A partir del 2015, s'afegeix un nou tipus d'adopció a l'ordenament argentí: l'adopció d'integració. Aquesta modalitat es recepta com una institució diferent de l'adopció plena i l'adopció simple. Es configura com a model legal que dóna resposta a les anomenades «*familias ensambladas*», famílies reconstituïdes; i, les reconeix com a un nou model familiar, al qual l'atorga una regulació específica.

L'adopció d'integració permet adoptar al fill del cònjuge o del convivent del progenitor, però mantenint sempre els vincles de filiació i tots els seus efectes entre l'adoptat i el seu progenitor d'origen (art. 630 CCyC) si és en l'interès de l'adoptat. Aquesta adopció és revocable en els mateixos termes que l'adopció simple (art. 633 CCyC).

⁴² Constitución de la Nación Argentina: Ley núm. 24.430, promulgada el 3.01.1995.

⁴³ Tamara FLORENCIA BRUNEL *et al.* (2018), “Pluriparentalidad”, filiación e identidad en el CCYC”, *Ponencia en Jornadas Nacionales de Derecho Civil, Comisión N° 6, Familia: “Identidad y filiación”*, Universidad Nacional del Sur, Argentina, pàg. 5.

Aquesta institució s'aplica de manera diferent segons el supòsit del qual es parteix. Primerament, si el menor adoptat té només un vincle filial d'origen, s'insereix en la família de l'adoptant amb els efectes de l'adopció plena (art. 631 a) CCyC); aplicant les regles de titularitat i de l'exercici de la responsabilitat parental a les relacions entre el progenitor d'origen, l'adoptant i l'adoptat.

En segon lloc, si es parteix de la situació on el menor té un doble vincle filial d'origen, el jutge decidirà si s'atorga l'adopció plena -trencant els vincles filials d'origen- o l'adopció simple -mantenint les relacions amb la família d'origen- (art. 631 b) CCyC). En ambdós casos s'haurà de respectar la revocabilitat d'aquest tipus d'adopció, encara que es determini l'adopció plena (art. 633 CCyC). A més, si una part ho demana amb motius fonamentats i l'autoritat judicial ho estima convenient pel menor, es pot mantenir subsistent el vincle jurídic amb un o més parents de la família d'origen encara que sigui adopció plena, i crear vincles amb parents de la família adoptant en cas de la simple. En aquest cas, no es modificaria el règim legal de successió, ni responsabilitat parental.

Per tant, aquest tipus d'institució no es basa en buscar una família a un menor desemparat, sinó a reconèixer l'existència d'una realitat social: les famílies reconstituïdes. El que s'integra en la família és el cònjuge o convivent del progenitor, que és el que en realitat s'ha comportat com a veritable pare o mare del menor. Tal com expressa la sentència del Juzgado de Familia de San Isidro núm. 1 (Buenos Aires), 29.06.2018 [SI. 6464; MP: Mónica P. Urbancic de Baxter], l'adopció d'integració ha sigut ampliada per tal de fer-se càrrec de la diversitat de situacions que descriuen les noves relacions socials; i ha dotat als magistrats amb aquesta institució de poder perfilar l'abast de la mateixa, considerant les circumstàncies particulars de cada família i sempre seguint el millor interès de l'adoptat, intentant preservar els vincles familiars que incrementen la seva qualitat de vida.

En definitiva, l'adopció d'integració compleix una funció tant de tutelar els interessos dels menors d'edat, com una funció social d'assistència familiar. «*No pretén extingir, substituir o restringir vincles, sinó tot el contrari: ampliar-los mitjançant la integració d'un tercer que no va ser originalment part de la família*»⁴⁴. Suposant així una excepció a la màxima binària que estableix el principi de l'article 558 CCyC i afirmant que, en alguns casos, la possibilitat de conformar més d'un vincle filial respon al millor interès del menor.

⁴⁴ Sentència del Juzgado de Familia de San Isidro núm. 1 (Buenos Aires), 29.06.2018 [SI. 6464].

4.1.2. Pluriparentalitat acceptada en altres supòsits

En l'actualitat, l'ordenament jurídic argentí està començant a acceptar altres excepcions al principi binari i, per tant, reconeixent altres casos de pluriparentalitat fora de l'àmbit de les famílies reconstituïdes i del procés de l'adopció d'integració.

Concretament, s'estan registrant alguns supòsits de triple filiació en cas que el menor hagi sigut concebut a través de tècniques de reproducció assistida. Especialment, casos de parelles formades per dues dones en les quals un amic o persona propera aporta el seu material genètic i decideixen compartir la criança i establir un pla de parentalitat comú.

Fins al moment, la majoria dels casos on s'ha acceptat la triple filiació ha sigut a través de la inscripció en el Registre Civil, i, algunes minories en seu judicial. Tot i això, encara no s'ha establert una regulació concreta sobre la pluriparentalitat en el cas de l'ús de les tècniques de reproducció assistida. Una part de la doctrina argentina afirma que finalment s'haurà de declarar inconstitucional l'article 558 CCyC i que caldrà una reforma integral del Codi⁴⁵.

4.2. És possible l'aplicació del model de pluriparentalitat argentí a Catalunya?

En principi, el model de filiació català no ha restringit de manera expressa el nombre de vincles filials màxims que pot tenir una persona. No obstant això, es podria deduir que la triple filiació o multifiliació aniria en contra de l'ordre públic espanyol, ja que tot l'ordenament es basa en la idea de matrimoni o parella només conformat per dues persones, i que, per tant, a l'hora d'exercir la parentalitat es regula de manera monoparental o binària per la parella. Inclús en les normes relatives a les famílies reconstituïdes en les quals es planteja l'exercici de funcions parentals per part d'un tercer, no es planteja en cap cas la possibilitat de reconèixer jurídicament l'estatus d'aquest com a tercer progenitor legal. Per tant, podem deduir que el model de filiació català es basa en un sistema filial binari.

Ara bé, si es volgués fer una reforma legislativa contundent que permetés la possibilitat de reconèixer més de dos vincles filials si la pluriparentalitat regís la realitat familiar de l'individu, l'ordenament jurídic català no estaria tan allunyat dels fonaments que permeten l'adopció d'integració en l'ordenament argentí.

⁴⁵ Amaya SEBASTIÁN MAURICIO (2015), "No hay dos sin tres", *Ponencia en XXV Jornadas Nacionales de Derecho Civil 2015, Comisión número 06: "Identidad y Filiación"*, Universidad Nacional del Sur, Argentina, pàg. 5.

En primer lloc, Espanya també ha incorporat al seu ordenament l'instrument internacional de referència pel que fa a la protecció dels menors: la Convención sobre Derechos del Niño⁴⁶. En aquest cas, el dret fonamental a la identitat del menor de l'article 8 d'aquest text legal també obliga a l'Estat espanyol a complir-lo. Consegüentment i seguint la interpretació argentina, respectar les relacions familiars del menor i dotar-les de la mateixa protecció que altres models familiars formaria part d'aplicar aquest precepte.

En segon lloc, un dels principis vertebradors del Dret de Família català és l'interès superior del menor (art. 211-6 CCCat, art. 3.1 CDN). Aquest és el criteri fonamental que ha d'inspirar i regir totes les decisions que s'adoptin en relació amb menors. Per tant, es podria plantejar la possibilitat que encara que el doble vincle de filiació sigui la regla general, hi puguin haver casos de pluriparentalitat si el seu reconeixement és en interès del menor. No entenent aquest principi com un concepte utòpic, sinó com una expressió del dret del menor a la certesa i estabilitat del propi estatus jurídic i, consegüentment, a la seva identitat conforme a la seva vivència familiar⁴⁷. L'interès del menor és un dels elements més importats en la regulació de la pluriparentalitat, ja que podria suposar motiu suficient perquè a vegades la veritat biològica no prevalgui per sobre de les relacions socioafectives.

D'altra banda, en la mateixa Constitució⁴⁸ (en endavant, CE) s'estableixen els principis rectors del nostre sistema. En aquest cas, té especial rellevància l'article 39 CE, el qual determina en el seu apartat primer que els poders públics han d'assegurar protecció social, econòmica i jurídica de la família. Per tant, si s'accepta que les famílies reconstituïdes són un model de família, s'ha de conferir una sèrie de mecanismes de protecció que igualin el seu estatus jurídic al d'altres models de família, com el biparental.

A més, a l'article 39.2 CE disposa un mandat legal de protecció integral pels fills i igualtat d'aquests davant la llei, amb independència de la seva filiació. Per tant, els fills d'aquestes famílies haurien de poder accedir a determinats mecanismes legals, com el procés d'adopció, per tal de poder gosan del mateix reconeixement que la resta de fills d'altres estructures familiars. En efecte, per tal de mantenir la protecció dels seus drets fonamentals, com el de la identitat, i garantir la igualtat d'aquests, s'hauria de permetre la multifiliació si això reflecteix la seva realitat familiar.

⁴⁶ A Espanya, es va aprovar a través del Instrumento de Ratificación de la Convención sobre los Derechos del Niño, adoptada por la Asamblea General de las Naciones Unidas el 20 de noviembre de 1989 (BOE núm. 313, de 31.12.2000).

⁴⁷ Silvia TAMAYO HAYA (2013), "Hacia un nuevo modelo de filiación basado en la voluntad de las sociedades contemporáneas", *Revista Digital Facultad de Derecho*, núm. 6, pàg. 315.

⁴⁸ Constitución Española (BOE núm. 311, de 29.01.1978).

Per últim, l'últim apartat del mateix precepte (art. 39.4 CE) fixa que els menors gaudiran del nivell de protecció que els concedeixen els acords internacionals que vetllen pels seus drets. Aquesta determinació remet a l'argumentat a l'inici d'aquest subapartat referent a la CDN.

En conclusió, a causa de tot l'exposat anteriorment, sí que seria possible aplicar un model de pluriparentalitat com l'argentí a Catalunya. Si bé és cert que es podria al·legar que la pluriparentalitat reconeguda filialment podria ser contrària a l'ordre públic, no seria la primera vegada que l'ordre públic canvia pels avanços socials; un clar exemple d'això és el reconeixement dels matrimonis entre persones del mateix sexe, el qual actualment és defensat com a principi de l'ordre públic espanyol. Aquest model hauria de passar per reformar el Dret Civil català i espanyol, però es fonamentaria en el principi de no discriminació familiar, la protecció del menor i l'interès superior del menor.

5. CONCLUSIONS

En primer lloc, podem constatar que les famílies reconstituïdes són una realitat demogràfica que en els últims anys tendeix a l'alça, tant a Catalunya com a l'Estat espanyol. A vegades, aquestes famílies adopten dinàmiques de pluriparentalitat entre els seus membres, on els cònjuges o parelles convivents dels progenitors intervenen en la criança de manera directa i exercint funcions parentals pròpies dels progenitors legals.

Tradicionalment, aquests supòsits no tenien reflex normatiu, sinó que es mantenien dins del marc de l'autonomia privada sense establir cap reconeixement jurídic. Però, la pluriparentalitat no pot deixar-se en el marc de la voluntat privada sense la normativització dels drets i deures que acompanyen l'exercici d'aquestes funcions de parentalitat. Ja que es poden produir situacions d'indefensió tant per la persona adulta que no té reconeguda les funcions parentals que *de facto* exerceix; com pels menors, persones especialment vulnerables que sense un bon model legal poden veure el seu dret a ser escoltats arravatats o la seva voluntat viciada.

A partir de l'any 2010, Catalunya va incorporar al Llibre Segon del CCCat la regulació de les famílies reconstituïdes. En aquests preceptes es reconeix la participació del tercer en les decisions de la vida quotidiana del fill no comú i la seva intervenció en cas de risc imminent del menor. També, es permet la possibilitat d'ostentar la custòdia del fill no comú de manera excepcional, si el progenitor que tenia la guarda del menor mor. En definitiva, s'atorga al tercer d'una sèrie de drets i deures amb el menor a l'hora d'exercir les funcions parentals.

No obstant això, actualment aquesta regulació és insuficient per donar resposta a les diferents situacions relacionals que es donen a aquest tipus de famílies. En un principi, el reconeixement jurídic d'aquestes famílies va suposar una novetat en l'ordenament i una resposta a les demandes socials, però els continus canvis socials i les diverses configuracions d'aquest tipus familiars exigeixen una resposta normativa més contundent. Ja que, encara que en cas de desacord el Codi català opta per donar prevalença al criteri del progenitor i que el menor té dret a ser escoltat, el legislador dota al tercer d'una sèrie de facultats sense valorar les dinàmiques de les famílies. Així doncs, sotmetre al fill no comú a l'autoritat d'un tercer sense valorar la voluntat o la relació afectiva d'aquest últim amb el menor, i a la inversa, pot comportar una vulneració dels drets humans dels nens i nenes.

En segon lloc, el fenomen de les famílies reconstituïdes es dona a escala general en els països occidentals. És per això que recentment hi ha una clara tendència del dret comparat a regularitzar

aquest tipus de relacions. Alguns d'aquests estats han començat a acceptar la pluriparentalitat en els seus sistemes jurídics, mostra d'això és el cas d'Argentina.

El legislador argentí ha optat per permetre més de dos vincles filials en les famílies reconstituïdes si la realitat familiar del menor és la pluriparentalitat, exercida tant pels seus progenitors legals com pel cònjuge o parella d'un d'aquests. L'ordenament argentí ha reconegut la pluriparentalitat a través d'una nova institució: l'adopció per integració; la qual és una excepció al principi de màxima binària que regeix el Dret de Família argentí.

Aquest model d'adopció permet que el fill no comú sigui adoptat pel tercer si aquest exerceix les funcions parentals pròpies dels progenitors i la relació afectiva del menor amb aquest és recíproca. Aquesta creació d'un nou vincle de filiació no suposa en cap cas la privació o la restricció dels vincles d'origen del menor, sinó que s'afegeix el vincle del tercer als que el menor ja tenia prèviament. A més, es dota a l'autoritat judicial que coneix de la possibilitat d'adaptar aquest tipus d'adopció de la potestat de poder configurar els vincles filials que es donaran en aquesta segons les circumstàncies específiques de cada cas i sempre havent escoltat al menor i als progenitors d'origen. Per últim, es permet la revocabilitat d'aquesta acció d'adopció si es donen les causes pertinents.

El sistema jurídic argentí cada cop s'apropa més a reconèixer altres tipus de supòsits on acceptar la pluriparentalitat, no tan sols en el cas excepcional de les famílies reconstituïdes. Concretament, la triple filiació en els supòsits d'ús de tècniques de reproducció assistida per part de parelles del mateix sexe i la persona que aporta el material genètic.

En tercer lloc, a Catalunya els fonaments i principis en els quals es basa la institució argentina són bastant similars i, fins i tot, en alguns casos els mateixos, per exemple el dret a la identitat del menor (art. 8 CDN) i el principi de l'interès superior del menor (arts. 3.1 CDN i 211-6 CCCat). No obstant això, la màxima de dos vincles de filiació no es manifesta expressament per l'ordenament com en el cas d'Argentina, però sí que podria deduir-se que forma part de l'ordre públic espanyol.

Malgrat això, aquest treball conclou que sí que seria possible l'aplicació d'una institució pluriparentals com l'adopció d'integració si es reformés de manera exhaustiva el Dret Civil català i espanyol, especialment el Dret de Família. Aquesta reforma es basaria principalment en la protecció integral que es confereix a les famílies i la igualtat dels fills amb independència de la seva filiació (arts. 39.1 i 39.2 CE). A més, es fomentaria especialment en l'anteriorment mencionat

interès del menor, el qual permetria dotar al fill no comú de certesa i estabilitat familiar, així com atorgar-li un estatus jurídic que reflecteixi la seva realitat social.

No es descarta la possibilitat d'implementar un altre model que accepti la pluriparentalitat en les famílies reconstituïdes a Catalunya. Però, sí que es corrobora que la regulació que s'adopti hauria de seguir les següents línies bàsiques. En primer lloc, el més idoni seria que la filiació per regla general es basés en el principi binari de com a màxim dos vincles, però que permetés l'excepció en altres supòsits, com els de les famílies reconstituïdes d'optar a la multifiliació; per tal d'evitar possibles fraus de llei. En segon lloc, la filiació en famílies reconstituïdes hauria de fundar-se sobre la voluntat de les parts, és a dir, fonamentar-se en la relació socioafectiva del tercer i el menor, així com la reciprocitat d'aquesta. A més, és important valorar la consideració que té el menor sobre el tercer, no tan sols el compromís del cònjuge o parella del progenitor d'exercir les funcions parentals. En tercer lloc, la institució que s'incorpori a l'ordenament hauria de tenir un control públic previ, ja sigui a través d'un procés judicial o d'un altre mecanisme. Però, aquest treball determina la rellevància d'analitzar les circumstàncies individualitzades de cada cas, a causa de les múltiples dinàmiques que aquest tipus de famílies adopten a la pràctica. Per últim, les decisions de multifiliació en les famílies reconstituïdes convindria que fossin sempre revocables si es donen una sèrie de causes taxades per la llei.

Finalment, aquest treball ha posat de manifest que les famílies reconstituïdes mereixen una resposta normativa que englobi la complexitat de les seves dinàmiques relacionals, inclòs l'exercici de la pluriparentalitat. A més, tenen dret a que l'ordenament jurídic català els permeti reflectir jurídicament la seva realitat familiar i a obtenir l'estatus jurídic que exerceixen *de facto*. En conseqüència, el més convenient per a la societat i l'ordenament jurídic català és harmonitzar la situació fàctica d'aquestes famílies amb la legal.

6. BIBLIOGRAFIA

Marc AJENJO-COSP *et al.* (2016), “Las parejas reconstituidas en España: un fenómeno emergente con perfiles heterogéneos”, *Revista Española de Investigaciones Sociológicas*, núm. 155, pàgs. 3-22.

Anne CADORET (2004), “Pluri-parentesco y familia de referencia”, en Diana MARRE *et al.*, *La adopción y el acogimiento: Presente y perspectivas*, Universitat de Barcelona, Capítol 12, pàgs. 273-283.

CENTRE D'ESTUDIS JURÍDICS I FORMACIÓ ESPECIALITZADA, GENERALITAT DE CATALUNYA, “Mares a la presó: la relació amb els fills de les dones empresonades” (2013), Ajuts a la investigació 2011, Alba DE LA IGLESIA GARCIA *et al.* (<http://cejfe.gencat.cat/web/>).

María Silvia DAMENO (2013), “Familias ensambladas”, *Revista Figura-Fondo N° 5, Gestalnet*.

Esther ERICE MARTÍNEZ (2016), “Legitimación para el ejercicio de la acción de reclamación de filiación no matrimonial en el Fuero Nuevo”, *Iura vasconiae: revista de derecho histórico y autonómico de Vasconia*, núm. 13, pàg. 231-258.

Paloma FERNÁNDEZ-RASINES *et al.* (2013), “Noves parentalitats en contextos canviants: projecte d'investigació”, *Universidad Pública de Navarra, Gobierno de Navarra*.

Tamara FLORENCIA BRUNEL *et al.* (2018), “Pluriparentalidad”, filiación e identidad en el CCYC”, *Ponencia en XXV Jornadas Nacionales de Derecho Civil, Comisión N° 6, Familia: “Identidad y filiación”*, Universidad Nacional del Sur, Argentina.

Ana Silvia GALLO VÉLEZ (2017), *Los reconocimientos de complacencia en el Derecho Común español*, Dykinson, Madrid.

Margarida GARRIGA GORINA (2004), “Las relaciones paterno-filiales de hecho”, *InDret*, Working Paper de Derecho Catalán, núm. 13.

GERMAIN (1984), “La famille reconstituée: le deuil de l'idéal”, *Revue Canadienne de Psycho-Education*, vol. 13, núm. 2, pàgs. 90-107.

IDESCAT, Enquesta Demogràfica (2007), (<https://www.idescat.cat/pub/?id=ed&n=2794&lang=es&t=200700>).

IDESCAT, Estadística de les estructures familiars (2011), (<https://govern.cat/govern/docs/2014/12/17/10/39/e7dc18ef-dadf-4cf8-a915-84872615a8d9.pdf>).

INE, “¿Cuántos somos en casa?” (2004) *Cifras INE, Boletín Informativo del Instituto Nacional de Estadística* (<https://www.ine.es/revistas/cifraine/0604.pdf>).

INE, Censos de Población y Viviendas 2011 (2013), *Notas de prensa* (<https://www.ine.es/prensa/np824.pdf>).

INE, Encuesta Continua de Hogares (2019), (<https://www.ine.es/jaxi/Datos.htm?path=/t20/p274/serie/prov/p02/10/&file=02018.px#!tabs-tabla>).

Adriana KRASNOW (2019), “La socioafectividad en el Derecho de las familias argentino”, *Revista de derecho Valdivia*, vol. 32, núm. 1, pàgs. 71-94.

Carmen María LÁZARO (2018), “Els fills no comuns en les famílies reconstituïdes segons el Codi Civil de Catalunya”, *Revista Catalana de Dret Privat [Societat Catalana d'Estudis Jurídics]*, vol.18, pàgs. 47-65.

Serge LBOVICI (2002), “Diálogo Leticia Solís-Ponton / Serge Lebovici”, a Leticia SOLIS-PONTON (Directora), *La parentalité: Défi pour le troisième millénaire*, Presses Universitaires de France, Le fil rouge, pàgs. 21-27.

PSICOPEDIAHOY, Recursos de Psicología y Eucación (2010), Artículo “Familias reconstituidas, reconstruidas, ensambladas. Acerca de su denominación”, (www.psicopediahoy.com).

Ana-María RIVAS (2012), “El ejercicio de la parentalidad en familias reconstituidas”, *Portularia, Revista de Trabajo Social*, vol. 12, núm. 2.

Cristina SALLÉS DOMENECH *et al.* (2011), “Las competencias parentales en la familia contemporánea: descripción, promoción y evaluación”, *Revista de intervención socioeducativa*, núm. 49, pàgs. 25-47.

Virginia SATIR (1982), *Nuevas relaciones humanas en el núcleo familiar*, Pax México, México.

Amaya SEBASTIÁN MAURICIO (2015), “No hay dos sin tres”, *Ponencia en XXV Jornadas Nacionales de Derecho Civil 2015, Comisión número 06: “Identidad y Filiación”*, Universidad Nacional del Sur, Argentina.

Silvia TAMAYO HAYA (2013), “Hacia un nuevo modelo de filiación basado en la voluntad de las sociedades contemporáneas”, *Revista Digital Facultad de Derecho*, núm. 6, pàgs. 261-316.

Megan M. SWEENEY (2010), “Remarriage and Stepfamilies”, *Journal of Marriage and Family*, vol. 72, issue 3.